

УДК 346.9:347.9

**ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ БАЗОВИХ
НОРМ РЕГЛАМЕНТУ № 861/2007
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ
ТА РАДИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО
СОЮЗУ В ПРОЦЕСУАЛЬНЕ
ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ**

Поліна ДЕМІДОВА

аспірантка

Науково-дослідний інститут приватного
права і підприємництва імені академіка
Ф. Г. Бурчака НАПрН України (Київ)

<https://orcid.org/0009-0006-7599-9076>

У статті досліджуються окремі аспекти гармонізації процесуальних підходів до вирішення дрібних спорів у країнах Європейського Союзу та Україні. В основу покладено порівняльно-правовий аналіз деяких норм Регламенту (ЄС) № 861/2007 Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу, який встановлює Європейську процедуру дрібних позовів, та законодавства України щодо процедури розгляду малозначних справ.

Встановлено, що основною метою запровадження спрощених процедур до розгляду справ, вартість вимог за якими є незначною, як в Європейському Союзі, так і в Україні, стало прагнення до: зменшення формальностей і скорочення процедур задля уникнення зайвої бюрократії та сприяння оперативному вирішенню спорів; виправданої економії адміністративних витрат та витрат суб'єктів, які реалізують своє право на доступ до правосуддя; зниження навантаження на судову систему.

Задля досягнення поставленої мети, у Регламенті визначений головний та єдиний критерій віднесення позову до дрібного - вартісний, введено процедуру ініціювання позову в спрощений спосіб - шляхом заповнення встановлених форм, надано переваги письмовому провадженню, допущено захист без представництва адвоката, звільнено особу, яка звертається-

UDC 346.9:347.9

**IMPLEMENTATION OF THE BASIC
PROVISIONS OF REGULATION (EC)
NO. 861/2007 OF THE EUROPEAN
PARLIAMENT AND OF THE
COUNCIL INTO THE PROCEDURAL
LEGISLATION OF UKRAINE**

Demidova, Polina

Postgraduate Student

Academician F.H. Burchak Scientific Research
Institute of Private Law and Entrepreneurship
of the NALS of Ukraine (Kyiv)

The article examines certain aspects of harmonization of procedural approaches to small claims settlement in the European Union and Ukraine.

The article is based on a comparative legal analysis of certain provisions of Regulation (EC) No 861/2007 of the European Parliament and of the Council establishing a European small claims procedure and Ukrainian legislation on the procedure for consideration of small claims.

The author establishes that the main purpose of introducing simplified procedures for consideration of cases with low value of claims in both the European Union and Ukraine was the desire to: reducing formalities and shortening procedures to avoid unnecessary bureaucracy and facilitate prompt resolution of disputes; justified savings in administrative costs and costs of entities exercising their right of access to justice; reducing the burden on the judicial system.

In order to achieve this goal, the Rules define the main and only criterion for classifying a claim as small claims - cost, introduce a simplified procedure for initiating a claim by filling out the established forms, give preference to written proceedings, and allow defense without the representation of a lawyer, exempted a person who applies to the court for protection of violated rights from additional costs

ся до суду за захистом порушених прав, від додаткових витрат, пов'язаних з пересилання письмових заяв іншому учаснику спірних відносин, поклавши цю функцію на суд, та допущено розгляд зустрічного позову в спрощеній процедурі, у випадках, передбачених Регламентом.

Приймаючи за основу базові визначення та процедури Регламенту, в національному законодавстві України обрані дещо інші підходи та правила визначення критерію дрібності (малозначності) спору та процедур, пов'язаних з його розглядом. Не використовуючи терміни «дрібні спори», «процедура розгляду дрібних позовів», український законодавець ввів поняття «малозначні справи», «спрощене позовне провадження».

Часткова імплементація процедур Європейського Союзу щодо дрібних спорів в національне законодавство України, залишає місце для ґрунтовних законодавчих ініціатив, поступового розвитку інституту спрощеного позовного провадження та вдосконалення підходів для визначення критеріїв малозначності справи.

Ключові слова: дрібні спори, малозначні справи, спрощене позовне провадження, доступ до правосуддя, право на справедливий судовий розгляд

Постановка наукової проблеми та її значення. Процес інтеграції різних економічних, політичних, соціальних і культурних систем обумовлений, насамперед, розвитком технологій і торгівельних зв'язків між країнами. Глобалізація призвела до розширення міжнародної торгівлі, обміну інформації, мобільності капіталу та людей. В свою чергу, глобалізація, як інтеграційний процес, значно збільшила кількість транскордонних спорів, в яких стикаються інтереси, права або обов'язки суб'єктів права різних юрисдикцій. Ці обставини породили необхідність запровадження ефективних механізмів вирішення транскордонних спорів, у т.ч. арбітражів, медіації та інших процедур альтернативного вирішення спорів. Важливою складовою ефективного вирішення транскордонних спорів є створення та застосування ідентичних підходів до їх вирішення в різних країнах, у т.ч. шляхом запровадження міжнародних стандартів судочинства та взаємного визнання рішень національних судів. Такі підходи сприяють забезпеченню правопорядку та стабільності цивільного обороту в міжнародних і внутрішніх відносинах.

Прикладом консолідації міжнародних зусиль на забезпечення прав, свобод, безпеки, доступу до правосуддя є діяльність Європейського Союзу. Як зазначено в ст. 81 гл. 3 розділу V Договору про функціонування Європейського Союзу [1], однією з цілей діяльності Союзу є розвиток судового співробітництва в цивільних справах транскордонного змісту на підставі принципу взаємного визнання судових рішень та рішень у позасудових справах. Таке співробітництво охоплює вжиття заходів щодо наближення законів та підзаконних актів держав-членів. Для забезпечення ефективного розвитку внутрішнього ринку Європейський

associated with sending written statements to another party to the disputed relationship, entrusting this function to the court, and allowing consideration of a counterclaim in a simplified procedure in cases provided for by the Rules.

Taking the basic definitions and procedures of the Rules as a basis, the national legislation has chosen somewhat different approaches and rules for determining the criterion of smallness (insignificance) of a dispute and procedures related to its consideration. Without using the terms "small disputes" or "small claims procedure", the Ukrainian legislator introduced the concepts of "minor cases" and "simplified claim proceedings".

The partial implementation of the European Union's small claims procedures into Ukrainian national legislation has left room for substantive legislative initiatives, the gradual development of the institution of simplified claims proceedings and the improvement of approaches to determining the criteria for the insignificance of a case.

Keywords: small claims, insignificant cases, simplified action proceedings, access to justice, right to a fair trial

Парламент та Рада прийняли на себе зобов'язання: ухвалювати заходи, спрямовані на сумісність норм щодо колізії права та юрисдикції між державами-членами; забезпечувати ефективний доступ до правосуддя; усувати перешкоди для належного функціонування судового провадження шляхом сприяння узгодженості правил судового процесу.

Реалізуючи ці обов'язки, Європейський Парламент та Рада Європейського Союзу розглянули прогресивні ініціативи та ухвалили низку рішень, створивши умови для розвитку простору свободи, безпеки та справедливості, усуваючи перешкоди та допомагаючи оптимізувати ведення цивільних процесів на європейському рівні. Такими рішеннями стали Регламент Ради (ЄС) № 1348/2000 від 29 травня 2000 року про вручення в державах-членах судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах, Регламент Ради (ЄС) № 44/2001 від 22 грудня 2000 року про юрисдикцію, визнання та виконання судових рішень у цивільних і комерційних справах, Рішення Ради 2001/470/ЄС від 28 травня 2001 року про заснування Європейської судової мережі у цивільних і комерційних справах, Регламент (ЄС) № 805/2004 Європейського Парламенту та Ради від 21 квітня 2004 року про створення європейського виконавчого наказу для безспірних вимог, тощо. Продовженням цієї діяльності стало прийняття Європейським Парламентом і Радою Європейського Союзу Регламенту (ЄС) № 861/2007 від 11 липня 2007 року [2], яким в рамках ЄС була запроваджена загальноєвропейська процедура розгляду дрібних позовів (European Small Claims Procedure), яка однозначно може бути віднесена до спрощених судових проваджень.

Аналіз досліджень проблеми. Теоретичні та практичні проблеми дрібних позовів, малозначних спорів, спрощених проваджень у цивільному та господарському судочинстві України та країнах Європейського Союзу досліджували такі науковці як: Н. М. Бутрин-Бока, О. А. Беляневич, С. С. Бичкова, В. І. Бобрик, С. В. Васильєв, В. А. Ватрас, С. І. Запара, О. Ю. Зуб, О. І. Ізарова, О. Р. Ковалишин, В. В. Комаров, С. О. Короед, Д. Д. Луспенник, В. Ю. Мамницький, Ю. В. Навроцька, Л. В. Новікова, Н. Ю. Сакара, Е. Silvestri, В. П. Феннич, О. О. Штефан, І. С. Ярошенко та інші. Разом із тим, в юридичній літературі недостатньо уваги приділяється питанням імплементації відповідних положень європейського цивільного процесу в цивільний та господарський процес України.

Метою цієї статті є з'ясування стану імплементації Регламенту ЄС № 861/2007 від 11 липня 2007 року в процесуальне законодавство України та визначення подальших перспектив зближення національного процесуального права з європейським процесуальним правом в частині процедури розгляду дрібних спорів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. В жовтні 1999 року в ході засідання Європейської Ради було запропоновано встановити спільні процедурні правила для спрощення та використання транскордонного судового розгляду дрібних споживчих та комерційних претензій. Ініціатива відобразила потребу у спрощенні та стандартизації цивільних процедур у Європейському Союзі з метою полегшення доступу до правосуддя.

Досвід багатьох держав-членів Європейського Союзу, які запровадили спрощені судові процедури для дрібних позовів, був переконливим у вирішенні питання щодо встановлення загальноєвропейської процедури. Введення процедури стало логічним кроком до сприяння вирішенню проблем, пов'язаних з необґрунтованими витратами, затримками та складнощами, пов'язаними з формалізованими судовими процедурами. Ключовими аспектами запровадження таких процедур стали: можливість встановлення рівних умов для кредиторів і боржників у всьому Європейському Союзі; уникнення викривлення конкуренції на внутрішніх ринках через різницю у процедурах та витратах на судовий розгляд у різних країнах-членах; можливість запровадити принципи простоти, швидкості та пропорційності при встановленні витрат, пов'язаних з розглядом претензій в рамках європейської процедури дрібних позовів.

Працюючи над пропозиціями щодо регламенту про встановлення європейської процедури дрібних спорів, Європейський економічний та соціальний комітет запропонував такі основні принципи процедури [3]:

- а) процедура повинна бути максимально простою і базуватися на використанні стандар-

тних форм;

- б) терміни судового розгляду повинні бути скороченими;
- в) в пріоритеті письмове провадження без усного слухання, з можливістю проведення слухань за допомогою аудіо-, відео- або електронного посилення;
- г) забезпечення гарантій змагальності та подання доказів;
- д) допустимість захисту без представництва адвоката;
- е) обов'язковість судового рішення без необхідності екзекватури та без будь-якої можливості оскарження його визнання.

Враховуючи досвід держав учасників, рішення Європейської комісії, пропозиції Європейського економічного та соціального комітету Європейський Парламент та Рада Європейського Союзу 11.07.2007 року ухвалили Регламент (ЄС) № 861/2007 [2], який встановлює Європейську процедуру дрібних позовів. Сферою його регулювання стали транскордонні спори у цивільних та комерційних справах, незалежно від характеру суду чи трибуналу, якщо вартість позову не перевищує 2 000 євро на момент отримання позову судом, без врахування відсотків, витрат та виплат.

Регламентом (ЄС) № 861/2007 [2] визначені обмеження щодо його застосування. Так, процедура розгляду дрібних спорів не застосовується до вирішення питань, що стосуються: статусу або дієздатності фізичних осіб; майнових прав, що виникають із шлюбних відносин, аліментних зобов'язань, заповітів та спадкування; банкрутства, процедур, пов'язаних з ліквідацією неплатоспроможних компаній; трудового права; соціальної безпеки; оренди нерухомого майна, за винятком позовів про грошові вимоги; порушення приватного життя та інших особистих прав.

Прагнення України до вступу в Європейський Союз стало ключовим в зовнішньополітичних пріоритетах країни, що вимагає запровадження відповідних реформ, у тому числі у сфері наближення національного законодавства до законодавства Європейського Союзу. Прикладом такої імплементації є запровадження в процесуальне законодавство регламентованих Європейським Союзом процедур розгляду дрібних спорів, які в національному законодавстві отримали назву «спрощене позовне провадження». 03.10.2017 року були прийняті в новій редакції Господарський процесуальний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України [4]. Законодавець максимально наблизив процесуальні вимоги та процедури розгляду спорів в межах спрощеного позовного провадження до процедур, затверджених Регламентом (ЄС) № 861/2007 [2].

Не використовуючи термін «дрібні спори», український законодавець ввів ширше поняття «малозначні справи». Малозначні справи мають такі ознаки:

- у господарському процесі: справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; справи незначної складності, визнані судом малозначними, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження, та справ, ціна позову в яких не перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

- у цивільному процесі: справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; справи незначної складності, визнані судом малозначними, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження, та справ, ціна позову в яких перевищує двісті п'ятдесят розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; справи про стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, якщо такі вимоги не пов'язані із встановленням чи оспорюванням батьківства (материнства); справи про розірвання шлюбу; справи про захист прав споживачів, ціна позову в яких не перевищує двохсот п'ятдесяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

- в адміністративному процесі: справи незначної складності (малозначна справа), у яких характер спірних правовідносин, предмет доказування та склад учасників тощо не вимагають

проведення підготовчого провадження та (або) судового засідання для повного та всебічного встановлення її обставин.

Вочевидь вартісний критерій віднесення справ до категорії малозначних є одним з основних для запровадження спрощеної судової процедури, запозиченої у європейських сусідів.

Слід відмітити, що навколо визначення вартісного цензу для віднесення справ до категорії дрібних або малозначних існують дискусії та протилежні погляди.

Так, Європейський економічний та соціальний комітет, працюючи над пропозиціями до Регламенту, висловився проти запропонованої стелі в 2000 євро, вважаючи, що це явно недостатньо для покриття значної кількості ситуацій, враховуючи поточну вартість товарів і послуг. Крім того, він вважав, що, якщо передбачено апеляцію, сума повинна становити принаймні 5000 євро. З суто економічної точки зору та в світлі оцінки витрат, що міститься в розширеній оцінці впливу, підвищення стелі сприяло б більш ніж пропорційному зниженню витрат. Більшість країн-членів ЄС встановили свої межі, за якими спір можливо віднести до дрібного. Так, за законодавством Німеччини верхня межа, за якою спір віднесений до дрібного, складає 600 євро, при цьому в Нідерландах ця межа визначена на рівні 25 000 євро.

Запроваджуючи нові процедури, пов'язані з розглядом малозначних справ, в національному законодавстві були встановлені: верхні межі для господарських та цивільних спорів до 100 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (що на час прийняття відповідних змін до процесуального законодавства складало приблизно 5 740 євро, станом на цей час 7 279 євро); для господарських спорів незначної складності, визнаних судом малозначними, ціна позову в яких перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (на час запровадження змін складало 28 674 євро, станом на цей час - 36 396 євро); для цивільних спорів незначної складності, визнаних судом малозначними, крім справ, ціна позову в яких перевищує двісті п'ятдесят розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (4 337 євро, 18 198 євро відповідно); справ про захист прав споживачів, ціна позову в яких не перевищує двохсот п'ятдесяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (4 337 євро, 18 198 євро відповідно).

З моменту набрання чинності змін до процесуальних законів, розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб зріс з 1684 грн до 3028 грн. Як бачимо, зміна розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб - як базового показника, за яким діючим законодавством визначені критерії віднесення справ до категорії малозначних, суттєво змінюють підхід та впливають на формування верхньої межі суми вимог, за якою справа відноситься до малозначної.

З метою виключення суб'єктивних підходів для віднесення справи до малозначної, цілком виправданими є застосовані в національному законодавстві цінові межі визначення малозначності справ, проте, підхід встановлення таких меж повинен бути зваженим.

Варто звернути увагу на дискусійність в середовищі українських правників підходів до віднесення справи до категорії малозначних за критерієм ціни позову. Так, Конституційний суд України у справі № 3-88/2021(209/21, 47/22, 77/23, 188/23) за конституційними скаргами Дорошко О.Є., Євстіфєєва М.І., Кушаби І.П., Якіменка В.П. щодо відповідності Конституції України (конституційності) пунктів 1, 5 частини шостої статті 19, пункту 2 частини третьої статті 389 Цивільного процесуального кодексу України (щодо гарантування права на судовий захист у малозначних спорах) 22 листопада 2023 року ухвалив рішення [5], яким визнав такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними) норми Цивільного процесуального кодексу України, якими встановлені вимоги до малозначних спорів за ознаками ціни позову, передбаченими пунктами 1, 5 частини шостої статті 19 Цивільного процесуального кодексу України, зазначивши про втрату їх чинності через шість місяців з дня ухвалення Конституційним Судом України відповідного рішення. Слід зазначити, що ця справа була розглянута через призму наявності ознак порушення права на доступ до правосуддя, а саме права на касаційне оскарження рішень попередніх інстанцій у цивільних справах, ціна позову за якими була встановлена на рівні 100 та 250 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб .

Конституційний суд України в цілому погодився з доцільність встановлення у процесуальному законі розміру ціни позову як критерію для віднесення справи до категорії малозначних, проте зауважив, що такий розмір має бути домірним, «що зобов'язує державу визначити в Кодексі такий розмір ціни позову, який не буде надмірним для обраної мети та не спотворить розуміння справи як малозначної для особи». У своїх висновках Суд прийняв до уваги досвід Європейського Союзу та зорієнтувався на Регламент (ЄС) № 861/2007 [2].

Отже, на сьогодні перед Верховною Радою України постало завдання встановити розумні межі критерію малозначності справи за вартісним показником у цивільному процесі.

До речі, висновки та рішення Суду не стосується підходів, які запроваджені в господарському та адміністративному процесах, оскільки конституційність цих норм, якими визначені критерії віднесення справ до категорії малозначних, не були предметом розгляду Конституційним Судом України.

Станом на теперішній час у Верховній Раді України зареєстровано два законопроекти [6,7] на виконання рішення Конституційного Суду України, якими запропоновано знизити верхній вартісний показник, за яким справа може бути визначена як малозначна, зі 100 до 15 неоподаткованих мінімумів для працездатних осіб та з 250 до 30 відповідно.

Проте, здається, що в цьому напрямку будуть спостерігатися зміни. Бажано, щоб вони ґрунтувались не тільки на суб'єктивних критеріях, якими керуються ініціатори змін. Шестирічний досвід застосування процедур спрощеного позовного провадження дає підґрунтя зорієнтуватися на статистичні показники розгляду справ в порядку спрощеного провадження, на рівень оскарження рішень, прийнятих в спрощених процедурах, статистику результатів перегляду рішень в апеляційному провадженні, на загальні показники навантаження суди, у тому числі на Верховний Суд. Тобто, маркером повинен бути також відповідний досвід, адже зниження порогу до мінімального нівелює пріоритети, які надані сторонам в спрощених процедурах та оголює проблему навантаження на вищий судовий орган.

Також, в сенсі запропонованої теми варто зауважити, що законодавець прагне максимально наблизити процесуальне законодавство до європейського. Так, пропозиції у проекті Закону № 11026 від 19.02.2024 [7], серед іншого, стосуються приведення у відповідність європейським вимогам сфери застосування спрощених процедур, шляхом встановлення обмежень щодо розгляду трудових спорів в процедурах спрощеного провадження.

Отже, процес наближення національного законодавства до європейського триває. Наразі ми спостерігаємо законодавчі ініціативи щодо уточнення термінів, які відображають суть та сферу застосування спрощених процедур у процесуальному законодавстві. Так, пояснюючі необхідність змін до Цивільного процесуального кодексу України, ініціатори законопроекту №11053 від 29.02.2024 року [6] зазначили, що термін «малозначні справи» може поставити під сумнів ставлення держави до відповідних справ. Будь-якій спір, за вирішенням якого учасники звертаються до держави, не є малозначними для них. Законопроектом запропоновані відповідні зміни до Цивільного процесуального кодексу України щодо заміни терміну «малозначні справи» на термін «справи незначної складності». Проте, в цьому питанні необхідно враховувати внутрішню гармонізацію національного законодавства та дотримуватися в законотворчості принципу верховенства права.

Так, ст. 131-2 Конституції України [8] встановлено виключна компетенція адвокатів здійснювати представництво іншої особи в суді. Але, допущено, що законом можуть бути визначені винятки щодо представництва в суді у тому числі у трудових, та малозначних спорах. Тобто, ініціативи повинні відповідати Конституції України, не допускаючи додаткових тлумачень закону з метою виправдання його відповідності Конституції України.

Європейський Парламент та Рада Європейського Союзу, погодившись з пропозиціями Європейського економічного та соціального комітету, запровадили в Регламенті (ЄС) № 861/2007 [2] письмову судову процедуру, надавши суду право на проведення усного слухання, якщо він вважає це за необхідне або якщо сторона вимагає цього. Така ж ідея була реалізована й у процесуальному законодавстві України, адже відповідно до чинного процесуального законодавства за загальним правилом суд розглядає справи в порядку

спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи за наявними у справі матеріалами.

Як зазначалось вище, в вересні 2016 року Україна запровадила суттєві зміни в регулюванні інституту процесуального представництва, встановивши в Конституції України виключне представництво в суді адвокатами. Проте, орієнтуючись на європейське законодавство, було допущено участь інших представників в малозначних справах.

Проте, як відмічає І. О. Ізарова, гармонізація процесуального законодавства не здійснюється комплексно, фрагментарний характер гармонізації відноситься до її переваг, оскільки окремі процедури можуть бути об'єднані або може бути здійснена лише часткова уніфікація, на відміну від матеріального права, де зберігається тенденція до загальної стандартизації [9, с. 121].

В цьому зв'язку доречним звернути увагу на те, що в положеннях національного законодавства, крім визначення критеріїв малозначності позовів, існують ще деякі відмінності від запровадженої Регламентом (ЄС) № 861/2007 [2] процедури. Регламент врегулював процедуру ініціювання позову шляхом заповнення стандартної форми, що подається до відповідного суду. Обов'язок направити копію форми позову відповідачеві покладено на суд. Відповідач має право подати відповідь на позов протягом 30 днів з моменту вручення форми позову, заповнивши другу частину стандартної форми. Однак Україна, як і деякі європейські країни, залишила універсальний підхід для процедур подання позовів, встановивши необхідні загальні вимоги до позову та залишивши за позивачами право на власний розсуд викладати в позовній заяві обставини звернення.

Регламент (ЄС) № 861/2007 [2] допускає розгляд зустрічного позову в межах спрощеної процедури. Проте, якщо зустрічний позов перевищує грошовий ліміт, встановлений для дрібних спорів, первісний та зустрічний позови розглядаються за загальними процедурами відповідно до вимог процесуального права відповідної країни. Варто зауважити, що у випадку подання зустрічного позову, Регламент допускає збільшення процесуальних строків задля надання можливості учасникам реалізувати гарантовані процесуальні права.

В українському законодавстві нівельована можливість розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження у випадку подання зустрічного позову, у таких обставинах суд постановляє ухвалу про перехід до розгляду справи за правилами загального позовного провадження. Зрозуміла виваженість такого підходу, адже в законодавстві України встановлені чіткі процесуальні строки розгляду справ, і хоча вони в більшості відповідають строкам, встановленим в Регламенті, проте вони є суттєво скороченими. Враховуючи обмежений строк розгляду справ в порядку спрощеного позовного провадження, прийняття та розгляд зустрічного позову, який може бути поданий відповідачем протягом не менш п'ятнадцяти днів з дня вручення ухвали про відкриття провадження у справі, обмежує учасників в строках можливого взаємного реагування на заяви по суті та заяви з процесуальних питань, що ускладнює процедуру справедливого розгляду справи упродовж розумного строку незалежним та безстороннім судом. Проте, можливість збільшення процесуальних строків в межах спрощеного провадження у випадку подання зустрічного позову, який відповідає критеріям малозначності, сприяло б ефективному розгляду справи упродовж розумного строку. Адже, у зв'язку з переходом до розгляду справи за правилами загального позовного провадження, розгляд починається зі стадії відкриття провадження у справі із застосуванням поступових процедур та строків, притаманних загальному провадженню.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Імплементация норм Регламенту в чинне процесуальне законодавство України у вигляді запровадження спрощеної судової процедури дозволила ефективніше вирішувати прості справи, зменшити час, необхідний для їх розгляду, уникнути зайвого формалізму, зменшити витрати, пов'язані з проведенням судових засідань, викликом сторін, тощо, забезпечити ширший доступ до правосуддя без додаткових витрат на правничу допомогу.

Загалом, запровадження спрощених судових процедур є кроком до покращення ефективності судової системи, підтримання тенденцій наближення до Конвенції про захист прав і

основоположних свобод людини, а також до виконання умов Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (ст. 59, ст. 64) [10] щодо поступового наближення законодавства України до права Європейського Союзу.

Проте, часткова імплементація Регламенту в національне законодавство залишила місце для ґрунтовних законодавчих ініціатив, поступового розвитку інституту спрощеного позовного провадження та вдосконалення підходів для визначення критеріїв, за якими справу можливо віднести до малозначної (незначної складності).

В умовах впровадження в судовій системі України процедур обміну процесуальними документами в межах модулю «Електронний суд» Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, допустимим є запровадження в цій системі стандартизованих форм позовів, віднесених до категорії малозначних. Такій підхід спростить процедуру звернення до суду і не передбачатиме залучення адвоката або інших фахівців в галузі права.

З метою уникнення затягування судового розгляду доцільно передбачити можливість розгляду в межах спрощеного позовного провадження первісного та зустрічного позовів, якщо обидва відповідають критеріям малозначних, допустивши розумне збільшення процесуальних строків. Це забезпечить реалізацію конвенційних гарантій права на справедливий і публічний розгляд справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом.

Посилання:

1. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз (вчиненого в Маастрихті сьомого дня лютого тисяча дев'ятсот дев'яносто другого року) та Договору про функціонування Європейського Союзу (вчиненого в Римі двадцять п'ятого дня березня місяця року одна тисяча дев'ятсот п'ятдесят сьомого). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text.

2. Regulation (EC) No 861/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a European Small Claims Procedure. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32007R0861>.

3. Opinion of the European Economic and Social Committee on the Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing a European Small Claims Procedure (COM(2005) 87 final – 2005/0020 (COD)) (2006/C 88/14). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2006.088.01.0061.01.ENG&toc=OJ%3AC%3A2006%3A088%3ATOC.

4. Закон України від 3.10.2017 «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#n6>.

5. Рішення Конституційного суду України у справі № 3-88/2021(209/21, 47/22, 77/23, 188/23) за конституційними скаргами Дорошко О.Є., Євстіфеева М.І., Кушаби І.П., Якіменка В.П. щодо відповідності Конституції України (конституційності) пунктів 1, 5 частини шостої статті 19, пункту 2 частини третьої статті 389 Цивільного процесуального кодексу України (щодо гарантування права на судовий захист у малозначних спорах) від 22 листопада 2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-23#Text>.

6. Проект Закону «Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо приведення у відповідність до Рішення Конституційного Суду України від 22 листопада 2023 року № 10-р(П)/2023» № 11053 від 29.02.2024. URL: <https://itd.rada.gov.ua/77726745-0324-4234-8192-1de1b82e1f90>.

7. Проект Закону «Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України та Кодексу адміністративного судочинства України щодо гарантування права на судовий захист у малозначних спорах» № 11026 від 19.02.2024. URL: <https://itd.rada.gov.ua/ab3313e8-785b-4766-99e0-65c2953c1b5e>.

8. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80#>

9. Ізарова І.О. Теоретичні і практичні засади гармонізації цивільного процесу Європейського Союзу та України. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. Інститут держави і права імені В. М. Корецького. Національна академія наук України. Київ, 2016. 439с. URL: http://idpnan.org.ua/files/2izarova-i.o.-teoretichni-i-praktichni-zasadi-garmonizatsiyi-tsvilnogo-protsesu-evropeyskogo-soyuzu-ta-ukrayini-_d_.pdf.

10. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#.

Статтю було подано	12.03.2024	The article was submitted
Статтю було доопрацьовано	19.03.2024	The article was revised
Статтю було прийнято	22.03.2024	The article was accepted